

ספר כדי לחיות...

תיאטרון עדות - מפגש בין דורי

ספר השמדות ותקומתם של ניצולי השואה

תושבי מועצה אזורית ברנר בשיתור תלמידי תיכון אזורי "ברנר"

אשל - האגודה לתוכן ולפיתוח שירותי למען הזקן בישראל
ניהול הפרויקט, בימי והפקה: עירית ועוזרא דגן

הפרויקט ה-25, تمוז תש"ע יוני 2010

The Conference on Jewish Material Claims Against Germany

תיאטרון עדות
למחכים בגדו למחום

מאתם בבראשית

המחלקה לשירותים
הביבליות

"Testimony Theater - To tell in order to live"

Holocaust Survivors and Pupils in an Educative and Therapeutic Project.
Program running, instructing, editing, writing, directing and producing by
Irit and Ezra Dagan

The Testimony Theatre performs all over the country thanks to
"JDC-Eshel's" and "Claims Conference",
professional assistance and financial support

ניהול ארכז וליוי מקצועית ותקציבי של תיאטרון עדות – אשל, ג'יינט ועידות הטבעות
ניהול הפרויקט הארצי – מנהלת בכירה של תוכניות קהילתיות באשל: מאי גד

בימי ניהול התוכנית וההפקה: עירית ועוזרא דגן

עיבוד עדויות כתיבה והמחזה: עירית דגן

ניהול מוסיקלי הלחנה ונגינה בפסנתר: עמרי דגן

כינור: ליה שרמן | קלרונית: הגור אלון | גיטרה בס: רון חצוב

שירה: הדר תלם

מצגת אלקטרונית וקולאוז' –אלבום משפחתי: אולג קוגוט, אילן לוי

תאורה והగברה: ליאון סאנדר'

תכנון עיצוב תאורה והפעלה: נמרוד דגן

ציולומי סטילס: עמרי דגן

מתאמת פרויקט תיאטרון עדות מ.א.ברנו:

רקע עצמוני, עו"ס, מנהלת המחלקה לשירותים חברותיים

רכבת תיאטרון עדות במ. א. ברנו:

מרימ שנספלד, עו"ס, רכזת הטיפול בקשרים המחלקה לשירותים חברותיים

תודות ל:

מיקי עופר – ראש המועצה האזורית ברנו | טובה פלצ'י – מנהלת בית-ספר "בית אור"

שוש הרטשטיין – סגנית מנהלת בי"ס "בית אור" | עמי דגן – מנהל תיכון אזרוי "ברנו"

קליר אורן – רכזת שכבת ' 'תיקון אזרוי "ברנו" | אילן גלעד – רכז שכבת ט' 'תיקון אזרוי "ברנו"

קייבוץ גבעת ברנו וצוות מועדון פיס | צוות אלום המופיעים בקייבוץ גבעת ברנו

אליעזר וייס רכז תחבורת מ. א.ברנו

חמוTEL דיזטשן – שותפה ביוזמה להבאת תיאטרון עדות למועצה

הפורום לחבר הוותיק מ. א. ברנו | עמותות גבירות מ. א. ברנו

אורית שקד – המחלקה לשירותים חברותיים מ. א. ברנו

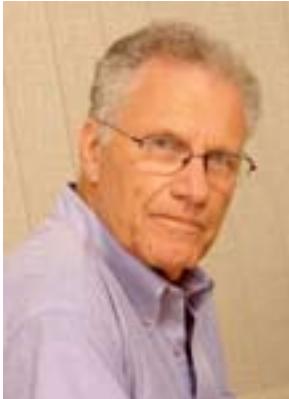
הציגות נוספת באדיבות: מתן – משקיעים בקהילה

הדף התוכני באדיבות דיסקונט

ציור העטיפה: פרידה בראונשטיין | גרפיקה: אדום אדום

**בכבוד רב
מייקי עופר ראש המועצה**

56 שנים לאחר סיום מלחמת העולם השנייה הולכים ומתחממות האנשימים שחו על בשרם את האסון הנוראי של העם היהודי ואסונם האישי, בתקופה השואה.

אני רואה את הזיכרון וההעברתו לדורות הבאים. לשמר את הזיכרון ולהעבירו לדורות הבאים. היוזמה של תיאטרון עדות הביאה לשיתוף פעולה מרגש בין תושבי המועצה שדרשו את התופת ופתחו את סגור ליבם עם בני הדור הנוכחי. שלומדים מכל רצף ובאופן בילתי אמצעי על התקופה המחרידת. אני מודה לעירית ועזר דגן שmobilians את הפרויקט תוך הרגשת שליחות עליונה וכן לעומת דגן, שלקחה את הפרויקט תחת חסותה, לפعلي' המשלקה לשירותים חברתיים מלאים את הפרויקט לכל אורכו ובעיקר למשתתפים הוותיקים שדרשו ובני הנוער על שיתוף הפעולה והשעות הרבות שהשקיעו למען לימוד ושימור הזיכרון והעברתו לדורות הבאים.

מ.אברהן הינו פרויקט מס' 25 של תיאטרון עדות. התווודעתו לעשייה הממידת והחשובה הזה בפרויקט התשייע שהתפקיד בחדרה ובו השתתפה אימי, אירה. רבות דבר, אם כי לעולם לא מספיק, על תיאטרון עדות עבר שורדי השואה, בהיותו כל' לחשיפתו ובעובדו של סיפורים אישיים למعلن לא ישכח. זהה תהליך טיפולי וחברתי' בעל ערך עליון. אולם علينו לשים לב ולהעריך את האפקט החינוכי ואת תרומתו האדירה של הפרויקט לחברה הישראלית כמו גם לכל נער ונערה המשתתפים בו. בעין זה בו בני הנוער (ואולר לא רק הם) מנהלים קשרים ביןאישיים דרך "אתרים", "רשומות חברותיות", "בלוגים", "טוויטרים" וכד', מתמסרת לה קבוצת בני נוער להקשיב באופן אמיתי, לגעת, ללטף, לחבק ולתמוך בקבוצת אנשים זקנים המוכנסים בעצב גדול סבב נושא טען וככבר, ומשמעותם להם לפרוק את המשא, נמצאים איתם לאורך תהליך מרכיב ובסימנו אף מספרים את סיפורם על הבמה. אשרינו שנטברכנו בבני נוער אלה ותודות לכל השותפים בפרויקט תיאטרון עדות בהם. אזרחית ברנר לעירית ועזר דגן, בראש המועצה, למחלקה לשירותים החברתיים ולתומכים היקרים.

ישראל מובשוביץ | יוצר עמותת תיאטרון עדות

סיפור השואה והשפיטה על עם ישראל, על משפחות הנספים ועל השרידים שניצלו, חייב לא רק להזכיר בזיכרון הלאומי אך גם להיות מעבר לדורות הבאים. אחד האמצעים החינוכיים המוצלחים שפותחו לאחרונה הוא "תיאטרון עדות" אשר מאפשר לדור צעיר ללמידה ולהזות ממוקור ראשון את אשר קרה לנו. "תיאטרון עדות" התגלה גם כגורם מסויל ניצולי השואה עצמן, בכך שהוא מאפשר להם להעלות את זכרונותיהם ולעבד אותם לאור מצבם האישי, המשפחתי, החברתי ותלאומי כיום.

אין זה "תיאטרון" במובן התרבותי של המושג, אלא חוויה מרגשת אשר סופפת את הקהל יחד עם ניצולי השואה ובני הנוער אשר על הבמה. תודה למשתתפים שלקחו חלק ביצירת החיים המרגשת ותודה לארגוני ולמבצעים שתתרמו לביצוע המוצלח.

**פרופ' יצחק בריניק
מנכ"ל אש"**

תיאטרון "עדות" – פרויקט ייחודי היוצר קשר מיוחד בין הדור הצעיר המתעניין ומתרבג במדינת ישראל העצמאית לבין ניצולי השואה שהתרחשה בארץופה לפני כהה מדינת ישראל. התיאטרון מתרגם את הסיפור האישני הנוגע לבן לחויה תיאטרלית מן הסוג העמוק, המשמעוני, המעורר מחשבה ומעבר מסר נצרב בתודעה. בעודנו נולדים למדינה עצמאית בדבר המובן מאליו, בעודנו בו מוצבים סימני שאלת על עבודות ואmittot בברורות בעבר – המפגש באמצעות תיאטרון עדות בין צעירים בגין התבגרות לבן האנשים היקרים שרדדו את השואה הינו חשוב מאיון ממש. באמצעות המפגש והחויה האישית יוכלים המתבגרים להבין גם את חשיבות הקיום היהודי העצמאי בארץ מולדת היא ארץ ישראל, אך גם להיות מודעים לצורך בכיבודם של עולים אוניברסיטאים: כבוד האדם באשר הוא, סובלות, אופטיה לשונה ולזר וכו'. אין דומה לימוד על השואה ומשמעותה כחויה אינטלקטואלית, לימוד גם באמצעות התודעות לסיפור אישי מופלא והמחזתו. בטוחני שהוויה זו תישאר חורתה לעד בלב התלמידים וניצולי השואה כאחד, כאשר על כתפיהם של התלמידים מונח התפקיד החשוב של העברת המסר לדורם הם.

ברצוני להביע את הערכת החמה לתלמידי הפרויקט אשר התמידו במפגשים והראו בಗרות ורצינות לכל אורכו. ברצוני להביע את תודתי הכננה לניצולי השואה אשר שיתפו את תלמידינו בסיפורם האישי. ברצוני להודות לאנשי תיאטרון עדות על היוזמה החינוכית המבווכת ההזו. תודה ושר כוח!

עמי דגן

מנהל תיכון אזרוי "ברנר"

בית הספר "בית א/or" רואה חשיבות רבה בקשר הבין דורו בין ילי בית הספר וותיקי הקהילה. לאורך השנה מתקיימים מפגשים ופעליות משותפות וזאת כדי להנחיל לילדים את מורשת האבות. כאשר הוציא לנו לחתת חלק בפרויקט "תיאטרון עדות",طبعי היה שתלמידי בית הספר יקחו חלק בתוכנית חשובה זו. אני מעריצה את כל התלמידים המשתתפים אשר התמידו להגיע במהלך כל התקופה ועוזרו את המבוגרים לפתח את סגנוןם. תודות לעוז"ס מרים שנפלذ המלווה את כל התהילה לעירית ועזרה דגן מנהלי התוכנית, וישראל לגברים אשר שרדו את השואה, עליו לארץ והקימו בית, עבדו ותרמו ונשארו עם רוח אופטימית. בקבוצה זו משתתפת גם אימי חניתה שוסטר, בה אני גאה מאד. ראייתי מקרוב כי השתתפותה בפרויקט תרמה לה מאד, חייזקה את בבחונה ויכולתה ולשטיף אותנו – בני המשפחה בעמут מסיפוריו הילדים שלה, שכחה היי חסרים לנו..

טובה פלצ'י

מנהלת בית"ס "בית-אור"

זכות גדולה נפללה בחילוקנו לקחת חלק בשליחות נעללה זו להנציח את זיכרון השואה דרך מפגש אנושי בין דור מרgesch. במהלך יותר משנה, עברו משתתפי פרויקט "תיאטרון עדות" בהנחייתם של עירית ועזר דגן, תהליך חוויתי משותף. הצעירים זכו למפגש אישי וחום עם הניצולים וסיפוריהם. הניצולים זכו בمعالג של בני נוער איכוטיים, קשוביים ותומכים. הם יכולו להפקיד בידי הדור הצעיר את זיכרון השואה כמו את מתנתה התקווה, עצמת חי' האדם, ערך החיים, אהבת האדם, חשיבות הקשר עם העבר וערך התקומה והבנייה. החוויה שערכו יחד יצרה קשר בין דורו מיוחד במנינו.

גשר זה בין זיכרון, כאב ותקווה, בין עבר, הווה ועתיד, בין שורשים וצמיחה, בין מבוגרים וצעירים, ילוחה לב כל אחד ואחד מ משתתפי הפרויקט.

רבקה עצמון

עובדת סוציאלית, מרכזת הטיפול
המחלקה לשירותים חברתיים
מוסצת אזרות ברנר

מרום שנפלד

עובדת סוציאלית, מרכזת הטיפול
בקשייש, המחלקה לשירותים
חברתיים מועצת אזרות ברנר

אנו מקדישים את פרויקט תיאטרון עדות – ספר כדי לחיות – ברנר, לזכור של חביבינו אליו דסקל.
קובצת תיאטרון עדות

עירית דגן

מרפאה בהבעה ויצירה, A.M. בדרמה תרפית, שחנית, מורה למשחק ובמאית תיאטרון. בוגרת בית הספר למשחק "בית צבי", וספרות עברית באוניברסיטה העברית. שחקה בתיאטרון "הבימה" ובתיאטרון לילדיים ולנוער, מנוהלת הוראת תיאטרון בתוכנית "קרב" למעורבות בחינוך.

דור שני להורים שרדטו את אושוויץ ומחתרת הבריחה" בהונגריה וטרנסלבניה, ואיבדו את כל משפחותיהם יוסף ולוי בשנה האחרון למלחמה.

עוזרא דגן

שחקן התיאטרון "הקאמרי" ת"א, במאי ומורה למשחק מסוגן ופנטומימה באוניברסיטת חיפה. בוגר מגמת התיאטרון בבית ספר "רננים", הסטודיו של נולה צ'לטון ופנטומימה בסטודיו של קלוד קייפניס. שיחק בתיאטרון "הבימה" במשך 15 שנה. מלמד תיאטרון מסוגן ב"בית צבי". גlim את דמותו של רבי מנחשה לברטוב, בסרט "רישימת שנידלר" של סטיבן שפילברג. חלק משפחתו, 6 נפשות בני משפחת פינטו שחיהה בפאрис, נרצחו באושוויץ.

תיאטרון עדות – על נושא הלפיד, על חמלת נתינה ותקווה

השואת תשאר לעד כתקופה האפלה ביותר של ההיסטוריה, כאסון הגadol ביותר של האנושות. לעולם לא יוכל לעמוד על טיבו של הרוע המוחלט שהתגלה בשואה. כהמשך לרצון גרמניה הנאצית למחוק את זיכרון העם היהודי, קמים וმתרבים הימים באירופה ובארצות הברית ארגונים מכחישים שואה. אנו כאן, עושים ככל יכולתנו להנציח ולשמר, כדי שלא ישכח הנורא מכל, וימשך החיבור בין הניצולים – שורדים לבן הדור חדש-צעיר, נושא הלפיד.

נכון, מאוחר, אך לא מאוחר מדי. בתיאטרון עדות אנו רואים הזדמנות לשמעו ממוקור ראשון על אנטישמיות והשפלה, על קור, רעב, כאב ופחד, על פרידה פתאומית מהורים ואחים, ועל אובדן, מחסור ובדידות אין סופית. הדור השלישי, כמו נכדים של הניצולים, משוחרים מהנתול הכאב, הם שיגידו בעוד שנים: 'פאגנו ניצולי שואה אמיתיים. נגענו בהם, דיברנו אתם'. הנעור הנפלאל והמסורת זהה יכול לשמעו כאן יישורות מהשורדים סיפור איש: להבין מהו 'הצד הארי' ולבטא מבלי להתבלבל: 'טראננסיסטריה', שומעים בפעם הראשונה שמות של מחנות ריכוז, כפיה והשמדה, למודים להבדיל בין אושוויץ, בירקנאו ובוניה מונוביץ, קולוטים תאריכים: متى זה התחיל בפולין, ובאיזה שנה בהונגריה וטרנסילבניה. שמות כמו מנגליה, יודקובסקי, קאסטנו, שנידלר, אנה פרנק, מונחים ומושגים כמו 'ליל הבדולח', 'יודנראט', 'הפטרין הסופי', 'אקטיה', 'סלקציה' וטרנספורט. 'קאפו', 'מוולמן', 'אסטאפיו', 'וורמאכט' ואס אס. 'רמפה', 'אפל', 'ニסויים רפואיים', 'מקלחות', 'קרטוריום' ו'צעדות המות', וכן: 'בריחה', 'הסתתרות' ו'זהות שאולה'. מיללים מצמררות בשפה קשה ובלאי אפשרית: 'יראוס', 'שナル', 'פרפלוכטה – יהודה', ומזכירים את משמעותן של המילים: 'ללאת אל הגדר', והכל מתעורר סיפוריים האישיים של המבוגרים, והכל פונה אל הרגש ובאותו מתחה הכתוב ובמצג על הבמה.

בערב ההצגה החוויה עצומה ומרגשת. יחד עם הספרו הכאב נוצרת גם הרגשה של הזדוכות. הקשר הנורוקם והזיקה ההדדית בין המשתתפים חזקים ונמשכים גם בסיום ההציגות ואף בתום התהילה וסיגרתו.

עירית ועוזרא דגן

פרידה בראנשטיין (שטיינבוך)

נולדה בשנת 1927, בעיר צ'רנוביץ בוקובינה, לרומניה, להוריה: פאני לבית פיקר ונחום שטיינבוך. למשפחה בת 6 נפשות: אחותה דוד, ואחיותיה: אנה-חנה/לה וסאל. ב-41 עם פלישת הנאצים לבוקובינה גורשה המשפחלה לגטו צ'רנוביץ, ושם למחנה בטרנסניסטריה. האם והאחות אנה נפטרו ממחלה הטיפוס ונכברו בקביר אחיהם. ב-44 שוחררה פרידה יחד עם האב, והאחות סאל' בידי הרוסים, וחזרו לצ'רנוביץ. פרידה למודה ועבדה, וב-46 עברה לבוקרשט, הציגפה להכשרה של תנועת "דרור הבוגרים" היכירה את יצחק (ז")ל), ובסטוי 46 נישאה ויצאו בדרך בלתי לגלית מרומניה. ב-46, בהיותם בגואסלביה ביומ' "הצחרת" - בלפור, התגורשו על האנייה הממתנה להם. ב-46 הפליגו באונייה "כונסティ ישראל", יחד עם 4000 מעפילים. נתפסו בידי הבריטים וכלואו בקפריסן. אחרי 9 חודשים עלו לארץ, לקיבוץ העיד שההם: גבעת-ברנר. פרידה וליצחק 3 ילדים: ציפי, מיכאל וחמי, 7 נכדים וכן אחד.

אליהו דסקל-פוקס (ז"ל)

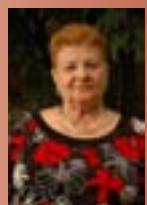

נולד ב-1921 בלאשוויל שברומניה, להורי: דב והאם היינו לבית הופמן, במשפחה היו עוד אחיהם: יצחק, והאחות ליל. במאי 1944 הועברה המשפחלה לגטו סילד שומיין ושם נשלחו למכחון לאושוויז. שם הופרד, ההורים והאחות נשלחו להשמדה, אליהו ואחותו שלוחו לעבודה למכחון בוכחולד ובוכמפראיין. ב-45 הגיעו לצ'באי-מוות בת שבועיים למחנה שלסניבורג, ושם לשוערוהוף ולונגרג, שם שוחרר במאי 45 בידי הצבא האמריקאי. אליהו אומץ ע"י דודתו והחיה פילדפנסק. ב-48 עלה לארץ, גיס לצבאי, וubar לגור עם משפחתו המתאצת במושב בנייה. השתף במלחמות השחרור, מבצע קדש, ששת המימים וההתהשה. ב-58 נשא לאישה את אילונה שורץ וubar לגור בבנייה, להם 3 ילדים: דב יצחק ורינת, ו-4 ננדים. לצלען הקבוצה הערכו מאד ואהבו את אליהו. תיאטרון עדות. אליהו נפטר ב-9 לפברואר 2010. חברי הקבוצה הערכו מאד ואהבו את אליהו. חסרונו היה ממשמעוtheir. יה זכרו ברוך.

אילונה-איצחה דסקל (שורץ)

נולדה ב-1935 בבודפשט הונגריה, להורי: לסלו ופאולה שורץ. ב-43 נשלח האב למחנה בעבדה. עם פלישת הרומנים להונגריה, ב-44, הוסתרו האם ואילונה בבית מוגן, חוץ מאורור יותר נתפסה האם ונשלחה לצעדת מוות. דודתה של אילונה מסרה אותה למשפחה נוצרית ואצלם אילונה הוסתרה עד סוף המלחמה. ב-45 עם סיום המלחמה, ככלא שבוי ההורים, גודלה אילונה במסודות שנים. ב-57 עלה לארץ וב-58 נשאה אליהו וubar לגור בבנייה, להם 3 ילדים: דב יצחק ורינת, ו-4 ננדים. לאחר פטירתו של אליהו הציגפה אילונה ל��וצ'ת תיאטרון עדות.

צילה טוביינר (מידנברג)

נולדה ב-1936 בעיר טרדיין בפולין בת לשלמה וחיה-דבורה לבית ליברמן, אחיות גדולה לסוניה ויעקב. בשנת 1940 ברחה המשפחלה לרוסיה ונשלחה לסתיבר למחנה עבודה יחד עם דודה, יוסף-חيم, דודתה אסתר וסבה ישראלי ליברמן, שנפטר שם. בשנות 43 הועברה כל המשפחה לעיר פולטבה (אוקראינה) ובשנת 45 חזרה לפולין לעיר דיז'ז'ינויו (שלזיה). ב-49 נולדה האחות הקטנה בלוומה. ב-56 נשאה צילה לשלהמה וב-57 עלו לארץ למושב בית אלעזר. ב-61 עזבו לארץ בת-ים ולאחר 40 שנה, ב-2001 חזרו למושב בית אלעזר. צילה ושלמה בת אחת: רותל, וכן אחד.

שלמה טוביינר

נולד ב-1934 בעיר סוסנובייצה שבפולין, בן לבניין ואסטור לבית ריכטר, אח לפונחס. ב-42 חסול היישוב היהודי בסוסנובייצה והיהודים העברו לגטו עיר לובלין. בכפר קרטן, ליד סוסנובייצה, בשם לינו גרה משפחחת מורה וקובוטק טופרונייך אשר מצינו לאב עזרה בהסתתרת המשפחה לאורך התקופה. לשם כך נבנה בונקר בתוך הרפת של המשפחה, ולשם הועברה כל המשפחה בת 111 הנפשות. משפחחת טופרונייך סיפקה להם מזון במשך 3-2 שנים, עד לסתום המכללה. קרוב משפחת טופרונייך כמו גם תושבי הכפר לא דעו דבר על מקומם מסתור זה. בשנות 50 הוחלט ביד-ושם להעניק תואר של "חסידי אומות עולם" למפחחת טופרונייך. בשנות 56 נשא לאישה את צילה והם עלו לארץ בשנת 57 עבורי להtaggor במושב בית אלעזר, לשלמה וצילה בת אחת: רותל, וכן אחד.

יצחק-יאנוש תדמור – טשנאואר

נולד בקושיצה ב-1939. להורי לדיסלאטס ווילזדה, אח לעקב ויהודית. במאי 44 נשלחה המשפהה לגטו גוטו עד תום המלחמה. אחוותו החוגגה מורה נלקחה לאושוויז' במאرس 42 ונספחה שם שרדו בוגטו עד תום המלחמה. באפריל 45, נספה אביו בצדעת המכות מוכנוול לטיזנשטייט. יחד עם אמו ואחיו עיקב עברו לאמרניה, שם שהו במחנות עקרומים טטרוט – אננסברג ודופן, בဩוסטובר 47 עלתה עם "עלית" לבנקנהה ליד המבורג בית הילדים בניהולה של ראותה ויצמן. באוקטובר 47 עלה לארץ "עלית" הנער" ונקלט בקבוץ גבעת ברנו. שרת בצה"ל בחטיבת הנח"ל. ישא לניצה קבל. עבד 10 שנים כרפתקן וכטבוח, ולאחר מכן ניהל את הספרייה הצבאית ברמת אפעל עד צאתו למלאות. יצחק שימש פעמיים כמחכיר הקיבוץ. היה שותף כמזר ב"יריעית" גבעת ברנו." יצחק וניצה שני ילדים איתם וענבל וננד אח.

פרידה כרמן (וידר)

נולדה ב-1928 בעיירה ברסנה, טרנסילבניה. האב שלום וידר והאם אלקה לבית ליובוביץ'. במשפחה היו 5 ילדים: ליא, יצחק, שליט, פרידה ושושנה. בשנת 40 פלו השונגרים ב-44 והועברה המשפהה לגטו ברבשת עם כל היהודים. לאחר 3 שבועות הובלו לסתיג וממנה נשלחו ברכבות למACHINE אושוויז' – ביקנאג'. ההורים והאחות ששהה רצחו שפם. פרידה המשיכה כל המלחמה עם אותה שרלוט. לאחר 3 חודשים נשלחו למירוד גרגנניה, שם עבדה פרידה בחקלאות. ב-45, הובלו ברכבות והיה חשש שהם מובלים לחיסול, עד שהרכבת נעצרה. הם שוחררו בידי האמריקאים. פרידה עלה לארץ ב-47, דרך איטליה באנייה "שבטה ליינסקוי" שננטפה בחוף ייצנים ע"י הבריטים והובלו לקפריסין, אחריו 3 שבועות עלה לארץ לגבעת ברנו. בשנת 47 נישאה לצבי פיג (ז'ל'). לפרייה ולצבי 2 בנות: אלה וטמר ו-2 נכדים.

אפרים לבנה

נולד בשנת 1926 בכפר טיסוהטנה בע' כוסלבוקיה, להורי: זיגמוד-שיימה והאם פרל לבית וויס. במשפחה היו 6 ילדים: יעקב, אהרון, שמואל, אפרים, פנחס, צביה. אח אחד היה כבר נשוי בסלובקיה ואח שני נהרג ב-33. ב-39 פלו השונגרים. באפריל 44, עם פלישת הגermenים הועבר אפרים עם הוריו ואחותו לביה לגולו סבלוש. בוין 44 הובלו לאושוויז' – ברקנאג'. בשלקציה הפורדו, ההורים וצביה הובלו למשרפות. אפרים נישח למחנה העבודה קאופרינג ליד מינכן, בסוף אפריל 45 הועבר למACHINE דכאנ. ב-45 שוחרר בידי האmericains, שננטפה ע"י הבריטים, והובל להליג'ן. באפריל 48 עלה לארץ באניה "מולדת", שננטפה ע"י הבריטים, והובל למספרסן. אחריו שנה, באפריל 49 הוכר את רות (ז'ל'), וגיס מדי לחטיה, 7, והשתתף בקרבות על שחרור הניל. במאי-ג'ד (שקלון), הוכר את רות (ז'ל'), ובשנת 51 נישאו. ב-56 הצטרפו לגבעת ברנו. להם 4 ילדים שי, פנינה, גיל, רון, ו-11 נכדים.

צבי סיני

נולד בשנת 1933 בעיירת שדה ניראגיהזה בהונגריה, להורי: האב יונה שוורץ והאם אנטונינה לבית גروس. צבי עוד 2 אחיהם: אימרה – יעקב, ואליזה. צבי למד ב"חדר", עם סיום כיתה א' בבי"ס היידי עברה המשפהה לבודפשט. ב-40 גויס האב לצבא ההונגרי ונשלח לאוקראינה. ב-44 פלו השונגרים, האח אמירה נשלח לאושוויז' ולא חז' 90. בני משפחתו נרצחו. המשפהה הצליחה להסתתר במרתף כל אותה שנה, ולהינצל. האב שיהה בפלוגת עבודה בבודפשט צאיל'ה להמלט והצטרכ' למשפחתו. ב-49 עם עליית המשפהה הקובנונייט נאלצו צבי ואליזה להשריר את כל רכושם וברבו דרכ' אוטסטרה ובעזרת הסוכנות היהודית הפליגו באנייה "עצמאות". ומאותר יותר עשו זאת ההורים, שופרדו עם העתם לארץ. צבי התהנך בן-שםן, ייחד עם האם ואח אליעזר, עברו למושב בבייה. ב-51 גויס לצה"ל, לחטיבת גבעתי והשתתף בפעולות התגמול. ב-63 נשא לאישה את אסתר, ילידת גדרה, להם: אלון ו-3 נכדים.

צבי-חימס סמל

נולד ב-1928 בגבראללה שבפולניה, עיר נמל לדובנה, להוינו: מרכדי וצילה לבית מרגolis, אחותתו לוטי, עם פלישת הגרמנים לדובנה, ב-41, חוסלו משפחות יהודיות שלמות בעיר ואסלאי אשר בגבול רוסיה, ביןיהם גם משפחתו של האב. בגיל 15, נלקח צבי לעבודות כפייה, בחפותה שוחות נגד התקופות הטנקים באלאקנסראט. אביו נלקח למACHINE לדורז'ה ליד הגבול הרוסי. עם השחרור חזר לרבראללה, הצטרך להכשרה והתכוון לעלייה. ב-47 הגיעו הגריטים בובוספורוס, הובללה לחיפה ושם לקפריסן. במחנה בקרפיטין היהודי, שנפתחה בידי הבריטים בובוספורוס, הובללה לחיפה ושם לקפריסן. במחנה בקרפיטין היהודי, שנשא לאישה את קלה לבית נדלר. אחרי 10 חודשים הצליח להימלט בעדרת היונים ולהגיע לארץ. וס למשלטים בדרום ובצה"ל שרת בחיל הקשר. ב-48 בנה את ביתו בגבעת ברנר. לצבי וקלרה (ז"ל), 3 ילדים: איבגון, רוני (ז"ל), מיקי, ו-10 נכדים.

חניתה- אניתה פרידה גני שוסטר (אובריך)

נולדה בשנת 1935 בברסלאו שלזיה, היהם פולין. בת יחידה להלמוט-היל ורות-חנה בבית של זינגר. ב-39 נלקחה האם לחקירות בגיןטו והמשפחה הייתה כל הזמן תחת מעקב. כל משפחתם המורחבת הוגלה לטריינשטיאט וחילק נאצחים. האב עבר בטעשיית קרון ומאוחר יותר הוגל למחנה כפיה ליד ררגן-בלזן. ב-41 הוגלו האם וחניתה לאוטו בעיר התחתית. כל תקופת המלחמה העסיקו בעבודות קשות כמשרתות אצל הגסטapo. ב-45 בעזרת תעוזות מזיפות יצאו לארהה גרמניה והגיעו לעיר אירפורט, שם פגשו את האב. חניתה חלהה ועם הבראה חונסה בבית ילדים בברלין. ב-48 הגיעו העקורים לידי מינכן שמעו על החרצת המדינה ורשותם לעלייה לאושוויז. דרך צרפת עלו לארץ באניה פאן יוק-עצמאוות" עד לעתלית. בבית אעלודרי היכירה את אהרון וב-53, נשאו. לחניתה ואהרן (ז"ל) בת אחת: טוביה, ושני בנים: יורם ודוריון, 6 ונדים ו-2 נינים.

ד"ר רחל שמילוביץ' (דידסן)

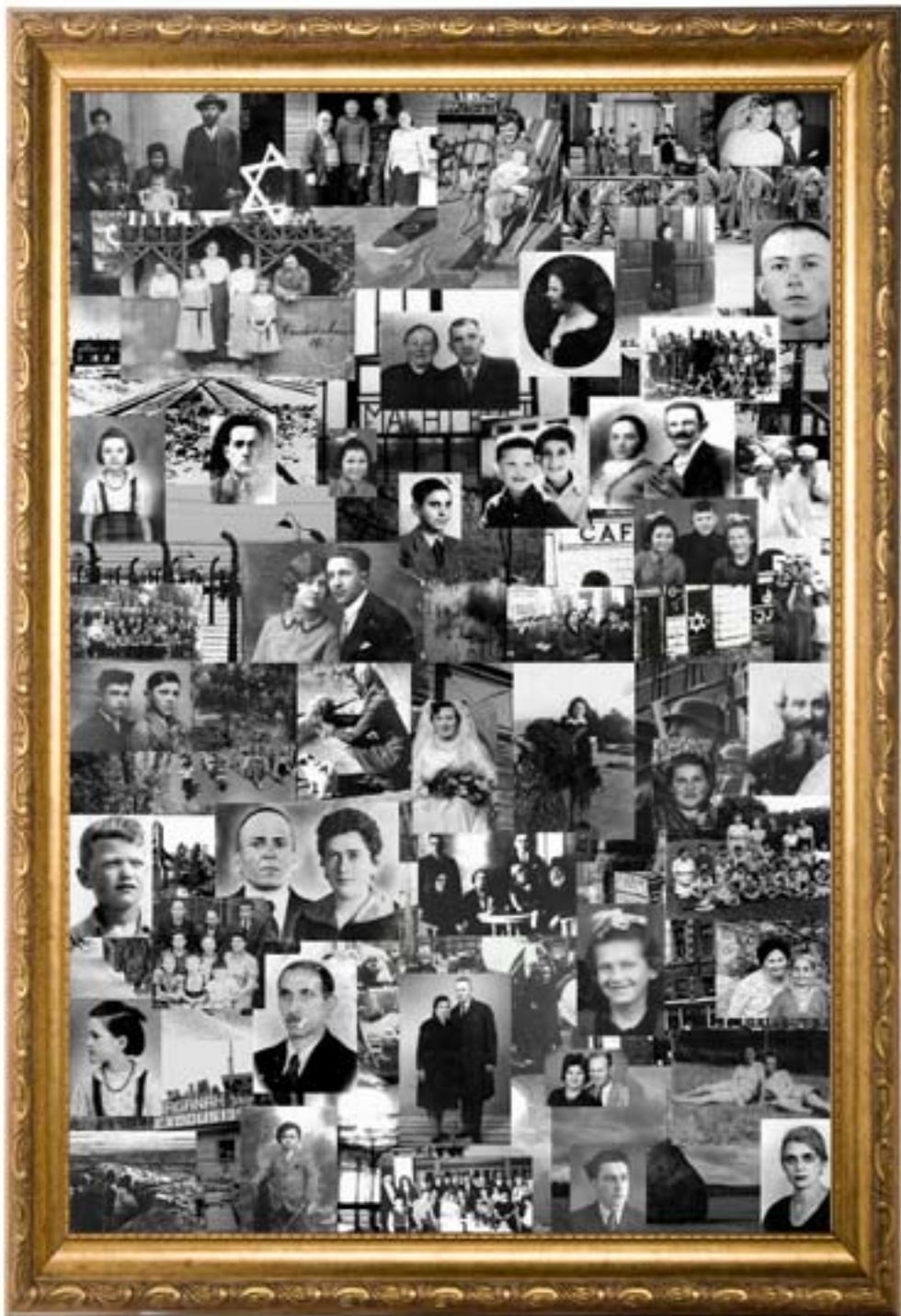
נולדה בשנת 1933 בעיר מינסק, היהם פולין, עם האחות מירה בת ה-5 ואחות נוספת בת 8. בדרכם נס הצלחו לשוד מקניות רבות, באקציה, בפברואר 42 נתפסה רחל בידי הפרטיזנים והועברה לבור ההריגה במינסק וგם הפעם הצליחה לשודו. ב-43 ברחה המשפחה אל הרטזינז'ים ונולדה האחות גניה. ב-44 עם השרור חזרה למינסק. גם אחיה ובה ואחותה מירה ניצלו. ב-47 נולדה האחות גניה. ב-58 סיימה את לימודי הפסיכיאטריה באוניברסיטה הפולנית. ב-59 נולדה לוליג שלמד שחזור גנטית. מקום שלוש שנים מלכיה. ב-69 היגרה מינסק לפולין עם משפחתה ובאותה שנה עלו לישראל. כל השנים עבדה כרופא משפחתי וכמנהלת המרפאה המחוודה של קופת חולים כללית בbara שבע. ב-2005 בנתה יחד עם דילג את ביתם ועברו למושב קדרון, ליד בנותיהם: מירה דורית ומשפחתם. לרחל ולוליג 6 נכדים.

ד"ר דילג שמילוביץ'

נולד בשנת 1930 בעיירה איבניה בפולין במחוז גודנה לדובה ודוד שמילוביץ'. ב-39 סיים את שנה ג' בבית ספר תיכון בו למדו בעברית. עם סייפוח האזור לברית המועצות למד עוד שנתיים בבית הספר באישיש. ב-41 עם פלישת הגרמנים הועבר עם המשפחה לגטו איבניה. ב-42 שרד את האקציה בה הוצאו להורג גיריה 2512 יהודים מהגטו בעיר 2-ק"מ מאייביה קרוב לכפר סטונוביצי. בינוואר 43, בזמן חיסול הגטו ברוח והסתתר עמו ואחיו במחבוא מותחת לאדמה 18 חודשים, אצל משפחת קורבאש, יהודים נוצרים באייביה. לאחר השחרור סיים את לימודי התיכון. ב-49 התקבל ללימודי רפואיאה, וב-55 סיים את לימודי באוניברסיטת מונטז'נו-טולינו. ב-56 נשא את חיה, שלמדה באוותה אוניברסיטה. ב-59 היגר עם משפחתו לפולין ובאותה שנה עלה לישראל. ב-60 החל לעבוד כרופא ב"ח סורוקה ביב"ש. כסגן מנכ"ל בכיר של מחלקת האורולוגית ומנהל היחידה האורודינמית עד לפרישתו לאקלואט. ב-2005 עברו למושב קדרון, וగרים ליד בנותיהם: מירה דורית ומשפחתם. ומשפחותיהם, דילג ורחל 6 נכדים.

קבוצת תיאטרון עדות – תושבי מועצה אזורית ברנו

"תיאטרון עדות – הד לניצחון הרוח"

שואה היא טראומה נפשית שאין מילים לתארה, ואין לה עדים. החוויה של הניצולים שנותרו ללא עיבוד ממשיכת לחיות, בתוכם, ולהחותם כל פעם מחדש, כאלו הן אינן חוויתם מן העבר, אלא עדין מתרחשות ומתקיימות. המתים דומים, והשודדים וותרו לא כל בהעדר מילים, שולבו לתאר את מה שחו ורואו. אלה ששמשו עדים מבוחץ סרבו לשאת בתפקיך, ונותרו אילמים, חשים ויעורוים. חברי "תיאטרון עדות", העמידו במה להشمיע את מה שלפניהם נותר לאחד. קולות הפיקיעו את האלים. ניצולי השואה מספרים לעתים, בפעם הראשונה את סיפורם באמצעות השפה הדרמטית.

התיאטרון מאפשר מסגרת לסיפור הטראומה, שיזכרת מחרק אסתטי, חוותiana מציפה מדי. בתיאטרון – עדות, עם עזרה דוגן כבמאי, וירית דוגן כמנטפלת בהבעה יצירה, ובدرמה מרפיה, שיונטו בני הנוער בעשייה התיאטרלית, הוא מdad נוסף, אשר הספריו שהוא עד כה של השורדים בלבד, הופך להיות למעין, מסורת שבעל-פה שתתמ الشر ותעביר מדור ודור. לבסוף, הקהל שישוב, מאזין ובוכה, ייחד עם הניצולים, הופך להיות עד כי, لما הייתה עד כה, זיכרון קבוע בדם.

בקבוצה וולפה זה, עירית משתמשת בניסיונה הרוב בתchrom התיאטרון על מנת לאפשר לבני דורות אלו למצוא שפה שבאמצעותה יוכל לספר את סיפורם זה להה, מתוך רגשות ורבה למורכבות של קבוצה זאת, ולסכמה של רטריאומטיזציה, עירית, מנצלת את כל הדrama כדי לעובוד עטם באופן לא מציף כדי להקל את עצמת גשותיהם, ומאפשרת לכל אחד מבני הקבוצה לעבוד על פי יכולתו וארכוי. הימה שמעמידים עירית ועזרה דוגן, יוצרת שותפות חדשה המשחררת את הניצול, מן המסע הכאב, ומעלה את זיכרון היחיד האזיכרון הקולקטיבי. מלאת התיאטרון של חברי "תיאטרון – עדות" אינה עומדת בפני עצמה. היא קשורות אותן ואוותן אל עבודת התיאטרון שהתקיימה, בתוך איימי המלחנונות נתנה מפלט לרוח האדם. הניצאים ניסו להשמיד את הגוף ולהרוו את הנפש, "תיאטרון עדות" הד לניצחון הרוח על כוחות הרשע, אז ועכשיו.

דר' צביה זליגמן – מומחית לטיפול בטראומה, יועצת ומלווה של פרויקט תיאטרון עדות. פסיכולוגית קלינית במופאת המבוגרים בשירות הפסיכיאטרי בבית החולים "איכילוב", ת"א.

משתפי תיאטרון עדת הערים, תלמידי שכבות ט'-י' בתיכון האזרחי ע"ש "ברנר"

מאחור מימין לשמאל: אלון ריכטר, שרון רטהיימר, רם קמחי, עפרי גידה, רון חצור.
מלפנים מימין לשמאל: גל בן שבת, שי סגיס, ניקול גליתמן, יעל פרנקה, אורן כינור, הגר אלון.

הנגנים בהצגה (בכינון השעון)

הגראלון – קלרנונית
ליה שרמן – כינור
רון חצור – גיטרה בס
הדר תלם – שירה
עמרי דגן – ניהול מוסיקלי והלחנה

כתבת פרזה ופואמות – עירית דגן, חריזת פואמת סיום – מירן רמתוי
השירים והמנגינות בהצגה: עמרי דגן

כל הלחנים וקטני המUber: עמרי דגן
'סבא' – מיילים: עירית דגן | לחן: עמרי דגן | 'שיר מן היום' – מיילים: אברהם סוצקובר | לחן: עמרי דגן
'פפושס' – ('סיגריות') – מיילים: ריקלה גלזר | לחן: הרמן יבלוקוב | 'תחת זיו כוכבי שמיים' – מיילים:
אברהם סוצקובר | לחן: אברהם ברודנא | 'כשתגדל' – מיילים: יעקב גלעד | לחן: יהודה פוליקר

"שואה, שחור לבן ומה שביניהם"

шибָּעָרְבָּה, מורה לאמנות ונבחורת תלמידי כיתות ז' "בית אור" קדרון

תחומי השפעתה של השואה רבים ומגוונים ונוסקים לסוגיות של זיכרון, חינוך, אמונה, יצירה, פילוסופיה, פסיכולוגיה ועוד. תערוכה זו הינה בעלת חשיבות ערכית ומוסרית בבחינת ציווי של: "לזכור ולא לשכח".

בתערוכה זו מוצעות דרכים להתבוננות בעבודות ולהתמודדות עם השאלה כיצד מובעת אחת התופעות המחרידות ביותר שהתרחשו במהלך ההיסטוריה האנושית באמצעות: חומר, קו וצבע.

תרגום היצירה האמנותית הינה אחד
הכלים להעמקת המורשת ההיסטורית.

תפקידה של אמנות השואה היא: עדות, ביטוי
אישית, תיעוד, תיאור סמלי, הוקעה והנצחה.

תערוכה זו הינה פרי יצירתם של קבוצת תלמידים
נבחרת מכיתות ז' כחלק מתכנית הלימודים בנושא
השואה. רוב היצירות הן ציוטים מייצרים אמנות
וצלומים מפורטים שהפכו לאיקונים תרבותיים
והתלמידים נתנו ליצירות ביטוי אישי שלוה בחשיבה
реалистична и макорита във всички работи.

"ברגעי חייהם האחרונים" כתובות על קירות בית-הכנסת בעיר קוּבָּל בוהלין

"שקט, הרוחחים באים / באולם שוררת דממה / לשמען קולותיהם כל הלבבות הולמים בעוז / לשמע קולותיהם כל הלבבות פוסקים לפause, / אלוהים קח אותנו אל נצחיר ! / אך עוד שלם ישלמו הרוחחים בדמם ! אך אוכל לשמהו – אם אהיה כבר בכרבר / אך רצונו כי לנצח חיים / עוד יגזרו ילדיהם האחרונים / עוד שעה ועוד רגע... / שלום עולמי היפה, זה שטרם הספקתי להזכיר.
פניה ארדייטר וכל משפחתה 23.8.1942

"זכרו לבאים אחריםינו, גם טהור ישפרק בעוד שעה של צערינו עמננו, גם נקי כמו הכנרת. דורשים אנו נקמה,
נקמה אכזרית. יהודה שכתר 15.9.1942

"בת עשרים הנני, היו מה יפה העולם מסביב... למה ירידוני לטמיון עת כל ישוטי משועת לחיים? האומנם רגעי האחרונים הגיעו? נקמה! נקמה! נקם ינוקם כל אשר יקרה את משלתי الأخيرة ." כתובת ללא חתימה.

"МОטול היקר. יומיים אני ויאנקה חיכינו לכם, לדאבוני... כל העת הייתי עם אחיך כאלו אתה. כל כך טוב ביחד. אני מנשחתת לך ולכל המשפחה. אני עזבת את העולם היפה, שהdad לא יdom, אני הולכת לממלכה היהודית. אני מנשחתת לך, לכל המשפחה. פיגעה ?".

"יהושע פרידמן נספה ביום רביעי 24.8.1942, בני ליב נספה חודשיים לפני כן. גם הדוד ירוחם עם חנה פינקלשטיין ומולחה נספה. יהושע פרידמן. תהא זאת מצבה. אולי בני יקרה ? !"

"סלחי אמא, דען שנטפסתי כאשר הلتכתי להשיג מים. אם תהאי כאן, זכרו את בתך ינטה סופר,
כל כך הרבה מחזות אימים / כל כך הרבה תמנונות אכזריות / כל כך הרבה יסורים – ושם מילת מחהה !/
רק דמעות... / שם יד אינה מתורמת / שם אגרוף אינו מתקמצ ... / רק משועעה לאלהים."
לייב סוננה 22.8.1942"

"אני ירוחם בן ר' שלמה לוודמיר הייתה כאן בחמשה בתשרי 1942 (תש"ג). ממי מקרובי שיוטר בחיים אני מבקש לומר אחריו "קדיש" !

"כארה תחוור מן המלחמה, דע , כאן חלפו רגעיםם האחרונים של אשתר וילדך שבכה הרבה ולא רצה
למות. מי יתן שדם ילדנו יפועל על ראשיהם. רחל אטלאס"

"הדלות נפתחות, הנה באים רוצחינו. על ידים המגועלות – כפות לבנות. זוגות-זוגות
הם מוציאים אותנו מבית-הכנסת כשיידנו על ראשינו. אחים ואחיהם יקרים, כמה קשה להיפרד מהעולם
היפה לצמויות. אלה שיוטרו בחיים, אל להם לשוכות. קחו נקמה. נקמה ברוחחים. אלסטר ישראל ניספה
ב – 15.9.42, ברינדיזי, בת 19 תאבד היום !"

את הכתובות גאל שלמה פרלמוטר ז"ל שהיה פרטיזן לוחם בנאצים בסביבות העיר קוּבָּל ונזדמן לעיר לאחר המלחמה, העתיק את הכתובות ושמר אותן. אלו דבריו: "בערטה מכתובות לכטובות וחשתן כאלו כתבו המעוונים את דבריהם למען – למןנו, לאזורה ולזיכרון.

חשתן שמעוני קוּבָּל האמין עמוק בלבם שעם ישראל יגבר על החיים הנאכית וימשיך לחיות !"

מתוך מאמרו של אביגדור עפרון מורה ומחנך. נילע את ביה"ס להוראת השואה של "יד ושם" ב"בית ווהלין"
השתתף בפרויקט תיאטרון עדות ברמת השרון.

צילומים מהחזרות

אננו, ניצולי השואה, מבקשים לומר לעולם בערוב ימינו:

"היום, כשאנו ניצולי השואה שהזיכרון צרוב בברנו, באים להזכיר את לפיד שליחות הזיכירה לדורות הבאים, אנו מעבירים עמו גם את המסר היהודי שהזיכרון צריך להוליך למעשה ולמחיבות מוסרית. הוא צריך להיות הבסיס לפעללה ומקור הכוח יצירת עולם טוב יותר... לא הפכנו לשונאי אדם ולשוחרי נקם על דם נקיים... בחרנו בחיים. לא שקענו אל תהומות היאוש, ולא איבדנו את האמונה באדם ובצלם אלוהים. אנו מבקשים לחלץ מהזוועה שחריצה בברנו מסר חיובי לעמנו ולעולם – מסר של מחיבות לערכיו האדם והאנושות. השואה שייכת למורשת האוניברסאלית של כל בני תרבות. היא שקבעה את אמות המידה לרוע המוחלט. לקחי השואה חייבים להיות לקוד תרבותי של חינוך לערכים הומנניים, לדמוקרטיה, לזכויות אדם, לסובלנות וסבלנות, ונגד גזענות ואיידיאולוגיות טוטליטריות. אנחנו ניצולי השואה הולכים ומתמעטים. בעוד שנים לא רבות לא יהיה עוד על כדור הארץ אדם שיעכל להעיד "אני זכר את מה שאירע בשואה". יוותרו רק ספרי זיכרונות ומחקרים, תמונות וסרטים, עדויות ניצולים, או אז יהפוך זיכרון השואה מגול כפי, החתום בברנו ובנש망תו,לייעוד היסטורי של האנושות ועל הדורות הבאים לשאת באחריות, לצקת בו תוכן ומזהות".

מתוך "מנשר הניצולים" שהוקרא בבקעת הקהילות, יד-שם, באפריל 2002,
בכנס " מורשת השואה – ההשפעות האתניות והמוסריות לאנושות "

"תיאטרון עדות – בספר כדי לחיות"

עמותה שהוקמה לקידום, פיתוח והפצת פרויקטים חינוכיים המפגישים ניצולי שואה עם דור שני ושלישי, דרך טיפול בהבעה ויצירה אמנויות ודרמה תרפית. י"ר העמותה: ישראל מושבויץ, ועד מייסד: חנה מרון, חוות קלינינברג, אלנה קיאל, מירטה כהן, פניה רוזנצוויג, מרדכי אלדר, טומי בריער. מנכ"ל: עירית דגן.

www.edut.org.il

www.testimony-theatre.org

האגף לשירותים חברתיים, מועצה אזורית ברנר
טלפון: 08-9399980 | פקס: 153-8-9399981 | revaha@brener.org.il

אשל האגודה לתכנון ופיתוח שירותים למען הזקן בישראל – מנהלת תוכניות קהילתיות מאי ג' 02-6557129
תיאטרון עדות בספר כדי לחיות – ניהול הפרויקט, בימוי והפקה: עירית ועזרא דגן 09-9507056, 077-4001966